

Paweł Szerszeń

Polska szkoła lingwistyki stosowanej : kilka uwag na kanwie monografii i F. Gruczy pt. "Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań"

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 2, 261-269

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł SZERSZEŃ
Uniwersytet Warszawski

Polska szkoła lingwistyki stosowanej – kilka uwag na kanwie monografii F. Gruczy pt. “Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań.”¹

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie głównych etapów rozwoju lingwistyki stosowanej w jej tradycyjnym rozumieniu w obrębie polskiej myśli lingwistycznej w ujęciu diachronicznym, a także omówienie niektórych ważnych dokonań polskich lingwistów na kanwie rozważań prof. Franciszka Gruczy, przedstawionych w monografii pt. “Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań.”

W pierwszej części artykułu wprowadzę kilka uwag terminologicznych na temat rozumienia rzeczywistości o nazwie lingwistyka stosowana, jej przedmiotu, celów i zadań naukowych w ujęciu F. Gruczy. W drugiej części przedstawię krótki rys historyczny polskiej lingwistyki stosowanej. W trzeciej wymienię rozwijane na polskim gruncie dziedziny lingwistyki stosowanej *sensu largo* i pokrótce opiszę najważniejsze osiągnięcia jednej z nich na przykładzie glottodydaktyki.

W tym miejscu przedstawię jeszcze dla zainteresowanych spis treści monografii “Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań.”²: Wprowadzenie. Przeszłość i perspektywy mojego oglądu lingwistyki stosowanej; 1. Językoznawstwo stosowane a tak zwana lingwistyka komputerowa; 2. Dziedzina lingwistyki stosowanej; 3. Historia wyodrębniania lingwistyki stosowanej; 4. Dzieje konceptualizacji przedmiotu i wyznaczania zadań lingwistyki stosowanej; 5. Konstytutywne współczynniki nauki; 6. Lingwistyka stosowana a nauka w ogóle; 7. Lingwistyka stosowana a przedmiot lingwistyki; 8. Lingwistyka stosowana w Polsce; 8.1. Stratyfikacja świata lingwistyki stosowanej; 8.2. Początki wyróżniania lingwistyki stosowanej w skali światowej; 8.3. Prehistoria lingwistyki stosowanej - przykłady pradawnych praktycznych dokonań lingwistyki; 8.4. Początki świadomego wyróżniania lingwistyki stosowanej w obrębie polskiej myśli lingwistycznej; 8.5. Międzywojenny okres (1919-1939) polskiej lingwistyki stosowanej; 8.6. Druga wojna światowa i lata 1945-1956; 8.7. Ludwik Zabrocki -jego zasługi dla rozwoju polskiej lingwistyki stosowanej; 8.8. Poznańska szkoła lingwistyki stosowanej;

¹ W związku z niedopatrzeniem wydawniczym zamieszczamy jeszcze raz pełną wersję artykułu zamieszczonego w tomie pierwszym pod tym samym tytułem.

² Więcej zob: http://www.kjs.uw.edu.pl/nauka/wydawnictwa_jktw.html

8.9. Warszawski Instytut Lingwistyki Stosowanej – warszawska szkoła lingwistyki stosowanej; 8.10. Polskie dokonania w zakresie niektórych dziedzin lingwistyki stosowanej; 8.10.1. Lingwistyka kontrastywna; 8.10.2. Aplikatywne efekty lingwistyki kontrastywnej; 8.10.3. Glottodydaktyka; 8.10.4. Translatoryka; 8.10.5. Fonetyka stosowana; 8.10.6. Logopedia i lingwistyczna afazjologia; 8.10.7. Ortografia i ortoepia (ortofonia); 8.10.8. Kultura języka (polskiego); 8.10.9. Leksykografia; 8.10.10. Terminologia - języki specjalistyczne; 8.10.11. Refleksje końcowe; 9. Über den Status der angewandten Linguistik; 10. Was kann die Linguistik Leisten? Wozu angewandte Linguistik?; 11. Bibliografia.

Uwagi terminologiczne

Jak słusznie zauważa prof. F. Grucza, już od początków rozważań związanych z zakresem rzeczywistości określanej jako lingwistyka stosowana powstawało wiele nieporozumień i sprzeczności świadczących o pewnym chaosie wynikającym z pojawiających się na przestrzeni czasu mniejszych bądź większych różnic w zakresie rozumienia lingwistyki stosowanej, jej przedmiotu badań, zadań i celów. Świadectwem wspomnianego stanu rzeczy jest charakterystyczna zmienność w programach czy materiałach kongresów międzynarodowego stowarzyszenia lingwistyki stosowanej o nazwie Association International de Linguistique Appliquée (AILA), choć “historia borykania się przedstawicieli świata lingwistyki z pytaniem o lingwistykę stosowaną sięga znacznie dalej wstecz niż historia AILA”. (Por. F. Grucza 2007: 101)

W obliczu braku jednoznacznych, niesprzecznych i nie obarczonych błędami wypowiedzi i poglądów w sprawie lingwistyki stosowanej należy, zdaniem F. Gruczy, “rozważyć tę sprawę od nowa”, co autor rzeczony monografii czyni precyzując język służący do realizacji tego celu w oparciu o własne rozumienie nauki oraz podstawowe kryteria wyróżniania i określania jej przedmiotu. (Zob. F. Grucza 2007: 131)

Zgodnie z formalną definicją przedmiotu poznania (w szczególności przedmiotu poznania naukowego) w zakres zainteresowań lingwistyki stosowanej (konstituującego ją przedmiotu) wchodzi, podobnie jak w zakres zainteresowań lingwistyki czystej, przede wszystkim dwa rodzaje obiektów: (konkretni) ludzie, mówcy-słuchacze oraz ich wypowiedzi, zaś uszczegóławiając (konkretyzując) - pewne ich właściwości (umiejętności) językowe (formacyjne i funkcyjne) wykorzystywane w procesie komunikowania się z innymi mówcami-słuchaczami oraz wszelkie relacje zachodzące zarówno pomiędzy poszczególnymi obiektami, jak i ich właściwościami. (Por. F. Grucza 188, 205 in.)

W myśl koncepcji F. Gruczy, przystępując do opisu lingwistyki stosowanej, należy najpierw odróżnić jej dwa, zasadniczo różne, rozumienia - tradycyjne i ścisłe. W ścisłym sensie, lingwistyka stosowana stanowi “pewne konieczne kognitywne

rozwińnięcie (uzupełnienie) lingwistyki czystej” (por. F. Grucza 2007: 7), rozumiane jako lingwistyka stosowana *sensu stricto*. W rozumieniu szerszym, lingwistyka stosowana włącza pewien zbiór dziedzin “w istocie (relatywnie) samodzielnych, ale wiązanych z lingwistyką dlatego, że zajmują się przedmiotami, których zakresy w jakiejś mierze pokrywają się z zakresem przedmiotu lingwistyki” (por. F. Grucza 2007: 153).

Przedmiotem zarówno lingwistyki czystej jak i stosowanej są w ogólnym rozumieniu języki ludzkie, rozumiane bądź to jako rzeczywiste (konkretne) języki ludzkie, bądź to jako idealne języki-modele (F. Grucza 2007: 13). Różnica pomiędzy lingwistyką czystą i stosowaną polega jednak na odmienności kwestii stawianych przez nie względem tego samego przedmiotu. Pierwsza stanowi wprawdzie podstawowy (prymarny) człon lingwistyki w ogóle, lecz sama nie jest w stanie osiągnąć pełni zasadności naukowej. Jej celem, w przeciwieństwie do celu lingwistyki stosowanej, jest poznanie tego, “jaka jest natura czy istota, międzyludzkiej komunikacji językowej, to znaczy opisanie występujących w jej zakresie zjawisk dostępnych empirycznej obserwacji oraz ustalenie czynników warunkujących tę komunikację, a także ustalenie (sformułowanie) praw (reguł) rządzących zarówno jej funkcjonowaniem, jak i rozwojem”. (F. Grucza 2007: 163)

Celem lingwistyki stosowanej natomiast jest “z jednej strony poznanie sposobów reagowania przedmiotu lingwistycznych zainteresowań na takie lub inne interwencje z zewnątrz, a z drugiej strony poznanie możliwości kierowania czy też manipulowania tym przedmiotem oraz możliwości przekształcania i formowania tego przedmiotu”. (F. Grucza 2007: 163) Lingwistyka stosowana ma wobec tego przede wszystkim za zadanie dostarczanie wiedzy aplikatywnej i praktycznej (por. F. Grucza 2007: 157, 189, 191).

Krótki rys historyczny polskiej lingwistyki stosowanej

Przechodząc do uwag dotyczących historii polskiej myśli lingwistycznej w dziedzinie lingwistyki stosowanej, chciałbym na wstępie odnieść się do pewnej uwagi F. Gruczy o charakterze kluczowym dla refleksji naukowej w dziedzinie lingwistyki stosowanej w ogóle. Na pełną historię lingwistyki stosowanej składają się, zdaniem F. Gruczy, historie (co najmniej) trzech różnych rodzajów operacji intelektualnych, dokonywanych na trzech poziomach: Pierwszy z nich - poziom rozważań typu (a) lub np. poziom podstawowych rozważań z zakresu lingwistyki stosowanej - stanowią rozważania (analizy, badania) zagadnień uznanych za należące (w pewnym okresie zajmowania się nimi) do zakresu lingwistyki stosowanej. Drugi poziom – poziom (b) działań intelektualnych stanowią językowo-mentalne operacje dotyczące tych pierwszych, czyli rozważań zagadnień uznanych za należące do zakresu lingwistyki stosowanej i ich wyników. Trzeci poziom (c) - poziom działań intelektualnych - stanowią akty lub procesy myślenia dotyczące rozważań typu (b)

i/lub ich wyników, tj. efektów intelektualnych aktów lub procesów drugiego typu, w szczególności aktów albo procesów ewaluacji tych ostatnich i/lub rezultatów, aktów lub procesów typu (b). (Por. F. Grucza 2007: 254 in)

Powracając do zagadnienia historii polskiej lingwistyki stosowanej, należy zauważyć, że sięga ona w zasadzie, podobnie jak to ma miejsce w przypadku lingwistyki stosowanej w ogóle, początków zajmowania się sprawami języka polskiego, co się zaś tyczy historii świadomego jej wyróżniania w obrębie polskiej myśli lingwistycznej, należy sięgnąć do czasów J. Baudouina de Courtenay, który w roku 1870 wygłosił swój słynny petersburski wykład na temat lingwistyki stosowanej. Według B. de Courtenay głównym zadaniem lingwistyki stosowanej jest badanie możliwości zastosowania wiedzy zgromadzonej przez lingwistykę czystą do analizy problemów, których rozwiązaniem zajmują się inne dziedziny nauki”. (Por. F. Grucza 2007: 261 in.) Tym samym ten jeden z najslawniejszych polskich językoznawców chciał wykazać, że lingwistyka stosowana nie jest żadną dziedziną sztuki, ani działalności praktycznej, lecz pewną poważną dziedziną nauki – nauki potrzebnej innym dziedzinom nauki (F. Grucza 2007: 264). W wielu swoich pracach B. de Courtenay wyrażał pogląd, iż mimo skromnych, w porównaniu z innymi naukami, szans praktycznych zastosowań lingwistyki, należy przypuszczać, że w niedalekiej przyszłości stosowanie językoznawstwa odegra w innych dziedzinach nauki i sferach życia praktycznego ważną rolę, mając na myśli m. in. pedagogikę, dydaktykę, w nauce czytania i pisania tekstów, w nauce pisania i czytania głuchoniemych, polityce etc. Niestety, podobnie jak i w Niemczech uwagi o lingwistyce stosowanej przedstawione pierwotnie przez A.F. Bernhardiego, tak też i w Polsce odnośne poglądy J. Baudouina de Courtenay nie znalazły bezpośrednich kontynuatorów, co zdaniem F. Gruczy świadczy przede wszystkim o braku zrozumienia w Polsce i w Niemczech dla tych postępowych idei dotyczących lingwistyki stosowanej.

Śmierć B. de Courtenay przerwała w Polsce na jakiś czas zajmowanie się kwestiami dotyczącymi lingwistyki stosowanej jako pewnej względnie odrębnej dziedziny badań naukowych. W okresie międzywojennym odnotować można pewne procesy rozwojowe w zakresie lingwistyki stosowanej na poziomie zagadnień typu (a). Mowa tu m. in. o zwiastunach późniejszych studiów kontrastywnych, które zapoczątkowane zostały w obrębie polsko-rosyjskich studiów porównawczych dla potrzeb (glotto)dydaktycznych przez B. de Courtenay., a także o pracach germanisty A. Kleczkowskiego, ojca polskich deskryptywnych studiów kontrastywnych. Poza tym okres międzywojenny był przede wszystkim czasem, w którym podejmowano w Polsce próby stworzenia specjalistycznych gramatyk dydaktycznych (pedagogicznych) (np. prace A. Ledera, J. Ippolda, K. Zagajewskiego i in.) oraz okresem, w którym zaczęła konstytuować się polska metodyka nauczania języków obcych, a także późniejsza polska glottodydaktyka. Głównym tematem były wówczas zagadnienia organizacji nauki języków obcych w polskich szkołach, które odradzały się, jak cała Polska, po 130 latach niebytu, a także problemy standardyzacji języka polskiego oraz kwestie pielęgnowania polskiej kultury językowej (np. prace S. Szobera, T. Benniego, H. Koniecznej, M. Dłuskiej, T. Lehra-Spławińskiego i in.). Ponadto zaczęto zajmować się także polonizacją i standardyzacją niektórych języ-

ków specjalistycznych, jak np. język marynarski, czy ogólniej - język morski. (F. Grucza 2007: 266 in.)

W okresie powojennym wyraźnym promowaniem poszerzenia dotychczasowego spektrum badawczych zainteresowań lingwistyki, w tym lingwistyki stosowanej, zajął się L. Zabrocki, wybitny polski lingwista i germanista. Był to uczyony, który, jak podkreśla F. Grucza, niezwykle wiele czasu poświęcił inicjowaniu i organizowaniu na gruncie polskim nowoczesnych badań naukowych w wielu dziedzinach szeroko rozumianej lingwistyki: m in. w zakresie praktycznej (metodyki) nauki języków obcych, kształcenia nauczycieli języków obcych (którymi to obszarami zajmował się także we własnej pracy badawczej) oraz studiów kontrastywnych, które sam określał mianem studiów konfrontatywnych. Ówczesne otoczenie naukowe L. Zabrockiego, podobnie zresztą jak i sam mistrz, wiązało prawdopodobnie pod wpływem docierających do Polski dokonań amerykańskiej applied linguistics, w zasadzie lingwistykę stosowaną ściśle z dydaktyką i metodyką nauczania języków obcych, czego wyrazem stała się choćby nazwa powołanego do życia z inspiracji L. Zabrockiego czasopisma "Glottodidactica. An International Journal of Applied Linguistics". (Por. F. Grucza 2007: 277, 279, 283)

Z intelektualnego zaczniku Zabrockiego, któremu na sercu leżał nie tylko rozwój interesujących go dziedzin w efekcie własnych badań naukowych, ale także inicjowanie procesów wykształcania się szkół pogłębiających myślenie naukowe, wyrosła, jak twierdzi F. Grucza, zarówno poznańska szkoła lingwistyki stosowanej, jak i szkoła warszawska.

Załączkiem konstytuującej się w otoczeniu L. Zabrockiego poznańskiej, czy też pierwszej poznańskiej szkoły myślenia o lingwistyce stosowanej, stały się artykuły F. Gruczy *Językoznawstwo stosowane a tzw. "lingwistyka komputerowa"* i J. Bańczerowskiego *Językoznawstwo stosowane a psycholingwistyka stosowana z roku 1971*, będące dowodem na to, że pod koniec lat 60. ubiegłego stulecia w ośrodku poznańskim podejmowano próby przezwyciężenia wąskiego pierwotnie rozumienia lingwistyki stosowanej. Oba artykuły odbiły się w polskim świecie lingwistyki szerokim echem, szczególną uwagę zwróciły poglądy obu badaczy na istotę lingwistyki stosowanej oraz przedstawione przez nich listy dziedzin, które można uznać za dziedziny poznawczych i praktycznych zastosowań wiedzy lingwistycznej. (Por. F. Grucza 2007: 286) Pierwsza poznańska szkoła lingwistyki stosowanej przyczyniła się przede wszystkim, zdaniem F. Gruczy, do upowszechnienia zainteresowań lingwistyką stosowaną na poziomie (a), co udało się jej osiągnąć skierowaniem uwagi na uprawianą w ramach wspomnianej szkoły dydaktyki języków obcych, a w szczególności - zaliczanych wówczas do jej zakresu dziedzin - studiów kontrastywnych (por. działalność J. Fisiaka w zakresie rozwijania studiów kontrastywnych na poziomie (a) i (b)).

Druga poznańska szkoła lingwistyki stosowanej, która powstała w niespełna dziesięć lat później różniła się, według opinii F. Gruczy, przede wszystkim tym, że jej centrum nie stanowiła jedna osobowość naukowa, lecz trzy indywidualności J. Bańczerowskiego, W. Pfeiffera oraz J. Fisiaka.

Do dalszego upowszechnienia zainteresowań lingwistyką stosowaną w skali całego kraju przyczynili się uczniowie i współpracownicy L. Zabrockiego, którzy od połowy lat 60. zaczęli przenosić się z Poznania do innych uniwersytetów i tam tworzyć własne ośrodki naukowo-dydaktyczne. W związku z tym powstały kontynuujące początkowo tradycje poznańskiej szkoły lingwistyki stosowanej, a następnie rozwijające myślenie naukowe ich twórców i członków ośrodki w Krakowie (pod przewodnictwem A. Szulca), w Lublinie (wiodący polski ośrodek logopedii w murach UMCS pod kierownictwem L. Kaczmarka) oraz w Warszawie (pierwszy – w wymiarze nie tylko Polski, ale także całego świata – samodzielny Instytut Lingwistyki Stosowanej – ILS w Uniwersytecie Warszawskim, którego założycielem był F. Grucza).

Ostatni z wymienionych ośrodków, powołany do życia w 1972 w myśl projektu F. Gruczy miał się zająć przede wszystkim rozwijaniem badań mających na celu usprawnianie nauki języków obcych oraz - wedle woli ówczesnych władz uniwersyteckich - zintegrować prowadzone w ramach różnych jednostek UW lingwistyczne badania natury ogólnej, a także zintensyfikować prace mające na celu usprawnienie nauki języków obcych, realizowanej w skali całej uczelni w formie tak zwanych lektoratów. (Por. F. Grucza 2007: 291) Pierwsze lata działalności ILS były okresem samodzielnego budowania naukowych fundamentów dla przyszłej działalności. Tym samym głównym zadaniem stało się prowokowanie refleksji, inicjowanie dyskusji na temat reprezentowanych przezeń dziedzin, głównie dziedziny lingwistyki stosowanej w kręgach uniwersyteckich, a także z wpływem czasu publiczne prezentowanie jego programu i teoretycznych podstaw. Wynikiem powyższych działań stały się kolejne coroczne ogólnokrajowe sympozja naukowe i będące ich pokłosiem liczne publikacje.

W początkowej fazie prace Instytutu Lingwistyki Stosowanej koncentrowały się na badaniach obejmujących tematy z trzech zakresów: teorii komunikacji językowej, glottodydaktyki i translatoryki, choć na poziomie oficjalnej akademickiej nomenklatury (w nazwach jednostek organizacyjnych ILS) dwie ostatnie nazwy znalazły swój wyraz kilka lat później.

Na początku lat 80. ubiegłego wieku spektrum uprawianych w ILS dziedzin cząstkowych i/lub kategorii zagadnień zaczęło się znacznie poszerzać w miarę umacniania się i rozszerzania zespołu pracowników Instytutu. Znacznie szybciej rozwinęły się wówczas między innymi badania w dziedzinie fonetyki i fonologii (B. Wierzchowska, R. Patryn, J. Koźbiał).

Na początku lat 90., wraz z poszerzeniem zbioru dziedzin cząstkowych oraz spektrum zagadnień dyskutowanych i analizowanych w ramach Instytutu o zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej kultury, a także gramatykografii i leksykografii, powstały kolejne dwa zakłady i odbyły się cztery sympozja poświęcone ww. obszarom refleksji naukowej. Zorganizowana została także ogólnopolska konferencja naukowa poświęcona zagadnieniom języków specjalistycznych, które to zagadnienia włączone zostały do systematycznych badań prowadzonych w ramach Instytutu.

Obok badań naukowych reprezentowanych m. in. przez takie dziedziny częściowo kolektywnie pojmowanej przez F. Gruczę lingwistyki stosowanej, jak glottodydaktyka czy translatoryka, które z czasem uzyskały relatywnie dużą, choć jeszcze niepełną autonomię na płaszczyźnie akademickiej dydaktyki, Instytut, a tym samym przedstawiciele warszawskiej szkoły lingwistyki stosowanej włączyli się także w rozważania w dziedzinie lingwistyki stosowanej na poziomie metanaukowym. (Por. m. in. F. Grucza 1983. W. Woźniakowski 1994)

Pod koniec ubiegłego stulecia Instytut Lingwistyki Stosowanej stał się na tyle silną instytucją funkcjonującą pod szyldem lingwistyki stosowanej, że jego zespół posłużył za bazę powołanego do życia w 1981 roku Polskiego Towarzystwa Lingwistyki Stosowanej.

Na zakończenie tego krótkiego rysu głównych okresów rozwojowych w historii polskiej lingwistyki stosowanej należy za F. Gruczę przyznać, iż obecna funkcja znaczeniowa nazwy warszawska szkoła lingwistyki stosowanej nie może być utożsamiana jedynie z tym, co dzieje się w ILS, bowiem w ramach Uniwersytetu Warszawskiego powstały także inne jednostki organizacyjne zajmujące się w znacznym zakresie lingwistyką stosowaną, choć działające pod szyldami, na których nie widnieje nazwa tej dziedziny.

Niektóre dokonania polskiej lingwistyki stosowanej w zakresie glottodydaktyki

Przechodząc do omówienia zasygnalizowanej we wstępie trzeciej kategorii zagadnień, chciałbym zauważyć, iż w monografii F. Gruczy jej autor koncentruje się na opisie najważniejszych dokonań polskich uczonych na gruncie takich dziedzin lingwistyki stosowanej *sensu largo*, jak: lingwistyka kontrastywna, glottodydaktyka, translatoryka, fonetyka stosowana, logopedia i lingwistyczna afazjologia, ortografia i ortoepia (ortofonia), kultura języka (polskiego), leksykografia oraz terminologia – języki specjalistyczne, biorąc po uwagę osiągnięcia w wymienionych obszarach w okresie od początku ich wyróżnienia do końca XX wieku. Natomiast nie uwzględnia on w swoim opisie osiągnięć tak zwanych lingwistyk myślnikowych, tj. psycho-, neuro-, etno- czy socjolingwistyki. (Zob. F. Grucza 2007: 300 i n.)

Chcąc przedstawić najważniejsze dokonania w zakresie polskiej glottodydaktyki należałoby na wstępie po raz kolejny wspomnieć o jej ojcu, tj. L. Zabrockim, który sam wprawdzie nie posługiwał się dla określenia własnych badań nazwą glottodydaktyka lecz metodyka lub dydaktyka nauczania języków obcych. (Por. F. Grucza 2007: 311) Miejscem, w którym najwcześniej rozpoczęto w sposób systematyczny używać wyrazu glottodydaktyka był natomiast wspomniany już powyżej Instytut Lingwistyki Stosowanej w Warszawie, choć z drugiej strony stosunkowo wcześniej tej nazwy zaczęto używać także w Poznaniu, gdzie głównym jej promotorem

stał się W. Pfeiffer. Według koncepcji poznańskiej glottodydaktyka była dziedziną, która w ślad za L. Zabrockim odnosiła się do metodyki nauczania języków obcych, podczas gdy w Warszawie postrzegana była jako dziedzina koncentrująca swoje zainteresowania badawcze głównie na funkcjonowaniu jednego ze szczególnych rodzajów układów komunikacyjnych - układów nazwanych przez F. Gruczę układami glottodydaktycznymi. Głównymi (konstrytuwnymi) elementami owych układów są uczniowie oraz nauczyciele języków, (języków obcych i ojczystych). Prymarnym zadaniem glottodydaktyki, wedle tej koncepcji, jest rekonstrukcja specyficznych właściwości (zdolności, umiejętności) obu konstytutywnych współczynników tych układów. Jak widać, metody nauki języków obcych stanowią, podobnie zresztą jak takie elementy ogólnego układu glottodydaktycznego, jak materiały do nauki języków (obcych), środki stosowane w celu intensyfikacji tej nauki etc. jedynie pewne cząstkowe przedmioty badawcze znacznie szerzej rozumianej glottodydaktyki, glottodydaktyki jako pewnej relatywnie autonomicznej dziedziny nauki. (Por. F. Grucza 2007: 312)

Dobitnym wyrazem intelektualnego dojrzewania lansowanej przez prof. F. Gruczę koncepcji glottodydaktyki stały się zorganizowane przezeń sympozja, powstanie w ramach ILS Zakładu Glottodydaktyki, a także powołanie do życia publikacyjnego organu tego Ośrodka w postaci czasopisma "Przegląd Glottodydaktyczny", którego nazwa w sposób jednoznaczny zaświadczyła po raz pierwszy o względnej suwerenności samej glottodydaktyki. Dużą rolę w zakresie rozwoju glottodydaktyki jako autonomicznej dziedziny nauki wnieśli w obrębie całego kraju m.in.: w ośrodku warszawskim (Uniwersytecie Warszawskim) F. Grucza, M. Dakowska, E. Zawadzka, W. Figarski, J. Lewandowski, L. Bartoszewicz, S. Grucza, a także nie posługująca się nazwą glottodydaktyka H. Komorowska, w Uniwersytecie Poznańskim – W. Pfeiffer, W. Woźniewicz, B. Skowronek, K. Myczko, w Uniwersytecie Śląskim – J. Arabski, J. Iluk, w lubelskim UMCS – B. Sadownik, w Uniwersytecie Gdańskim – M. Szczodrowski, H. Stasiak, w Uniwersytecie Wrocławskim – E. R. Lewicki, A. Michońska-Stadnik, w Uniwersytecie Szczecińskim – K. Iwan. Na temat dorobku polskiej glottodydaktyki wypowiedziano się także niejednokrotnie za granicą, czego dowodem stały się m.in. wystąpienia czołowych polskich glottodydaktyków na różnych forach międzynarodowych (m.in. W. Pfeiffer i F. Grucza), a także obcojęzyczne publikacje wybitnych zagranicznych przedstawicieli odpowiedników polskiej glottodydaktyki, w tym m.in. K.-H. Bauscha i H.-J. Krumma (por. np. K.-H. Bausch, H.-J. Krumm (2003). (Por. F. Grucza 2007: 314).

Podsumowanie

Podsumowując powyższe uwagi na temat historii i wybranych dokonań polskiej, czy jak słusznie zauważa F. Grucza, polskich szkół lingwistyki stosowanej, można z całą pewnością stwierdzić, że polska lingwistyka stosowana ma współcześnie na własnym koncie okazałe osiągnięcia zarówno na poziomie refleksji metanauko-

wej (na swój temat), jak i na płaszczyźnie konkretnych badań, których kierunków czy specyfik nie sposób w tak krótkim tekście wymienić. W obliczu powyższego stwierdzenia niezwykle kuriozalnym wydaje się być zatem fakt niedostrzegania przez niektóre gremia językoznawców polskich doniosłości wspomnianych przede mną powyżej i znacznie szerzej zaprezentowanych w monografii F. Gruczy faktów, o czym świadczą m. in. niektóre wypowiedzi, publikacje i wydawnictwa takich znanych polskich uczonych, jak m.in. W. Doroszewski, A. Heinz czy K. Polański. Ów fakt po raz kolejny dowodzi, jak wiele podmiotów w naszym kraju w dalszym ciągu nie zdaje sobie sprawy z tego, że systematyczny namysł zarówno nad przedmiotem badań (rozważań) naukowych, jak i nad stawianymi wobec niego pytaniami stanowić winien jedną z kardynalnych kwestii w rozstrzyganiu zagadnień należących w szczególności do stosowanego członu jakiegokolwiek nauki, w tym lingwistyki stosowanej. (Por. F. Grucza 2007: 300, 346 in.)

BIBLIOGRAFIA

- GRUCZA F. (2007) *Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań*, Wyd. Euro-Edukacja, Warszawa.
- GRUCZA F. (1983) *Zagadnienia metalingwistyki – lingwistyka, jej przedmiot, lingwistyka stosowana*, Warszawa.
- WOŹNIAKOWSKI W. (1994) *Badania w zakresie lingwistyki czystej prowadzone w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego – próba charakterystyki przez odniesienie do badań światowych*, (w:) Kielar B.Z., Krzeszowski T.P., Lukszyn J., Namowicz T., (red.), 2000, s. 81-100.
- BAUSCH K-H., CHRIST H., KRUMM H.-J. (2003), *Wissenschaftskonzepte zum Lehren und Lernen fremder Sprachen im internationalen Vergleich*, (w:) Bausch K-H., Christ H., Krumm H.-J., (red.), 2003, *Handbuch Fremdsprachenunterricht*, Tübingen-Basel.

POLISH APPLIED LINGUISTICS SCHOOL – SOME REMARKS ON THE BASIS OF THE MONOGRAPH *LINGWISTYKA STOSOWANA. ZARYS JEJ HISTORII, ZADAŃ I DOKONAŃ. (APPLIED LINGUISTICS. HISTORY, OBJECTIVES, ACHIEVEMENTS.)* BY PROFESSOR FRANCISZEK GRUCZA

The article presents the main directions of Polish research in the field of applied linguistics in its traditional sense. Moreover, it analyses the most significant achievements of the Polish linguists on the basis of the monograph *Lingwistyka stosowana. Zarys jej historii, zadań i dokonań. (Applied Linguistics. History, objectives, achievements.)* by Professor Franciszek Grucza. The first part discusses issues of terminology concerning the reality referred to as applied linguistics, its subject, goals and objectives as presented by F. Grucza, whereas the second provides an outline of the history of the Polish applied linguistics. The third part enumerates main branches of applied linguistics *sensu largo* developed by Polish linguists as well as describes one of its major achievements – glottodidactics.

Słowa kluczowe lingwistyka stosowana, lingwistyka stosowana *sensu stricto*, lingwistyka stosowana *sensu largo*, lingwistyka czysta, glottodydaktyka, Association International de Linguistique Appliquée (AILA)